

Het vizier op samenlevingsopbouw

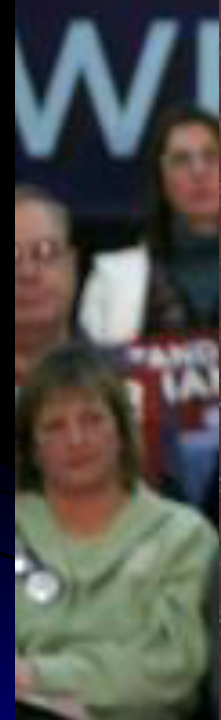
Joop Hofman @RodeWouw · 21 jun. 2013

Het beste wat **opbouwwerk** te bieden heeft in 3 dagen. Internationale toppers en natuurlijk mr. Burgerkracht [@josvanderlans](#) [krachtproef2013.nl](#)

Haarlem, Krachtproef, 7 april 2022

CHANGE

Jos van der Lans
Krachtproef-festival
Havelte, 4 oktober 2013

[@josvanderlans](https://www.instagram.com/josvanderlans)

Groenkerk
Grientsjerk
gem. Tytsjerksteradiel

hier opgewekt EC Noordse Veld

WIJ KRUGEN KIPPEN

urgenda
samen sneller duurzamer

Samen voordelig
verantwoordelijk inkopen

De Groene Reus

Binnenland
Reportage 'Doe-democratie' in Noord-Brabant

Brabander
neemt het over
van gemeente

Waar de gemeente zich uit geldgebrek terugtrekt, nemen burgers in Brabant het heft in handen. De bomen groeien niet meer tot aan de hemel. Wij moeten het zelf oppakken.

COMPENDIUM FOR THE CIVIC ECONOMY

VORMGEVEN AAN DE SPONTANE STAD

MANIFEST
VOOR DE SPONTANE STAD

TRENDREDE
2013

Thuisafgehaald

KeyRing's vision is for vulnerable people to be at the heart of their community, sharing their skills and talents for everyone's benefit. KeyRing exists to improve the life chances of Members.

Our website and cookies | Community | Becoming a Member

Commissioning | A KeyRing Network | Opportunities

Vandaag was het zover. Na maanden voorbereiding, gegevens verzamelen, deelnemers mobiliseren en tal van kleine besluiten hebben we vandaag met ruim veertig deelnemers **Broudfonds-Wijkstad** opgericht - een kring van zippers, die elkaar verzekeren voor arbeidsongeschiktheid. Samen ontloken we zich van de zware lasten die de traditionele verzekeraars hen opleggen om zich te kunnen verzekeren. Zij weigeren om van deze dure systemen afhankelijk te zijn en besluiten de solidariteit zelf te organiseren. Dat dat kan, bewezen ze vandaag in Pakhuis de Zwijger waar ze de daad bij het woord voegden en een heuse **vordering** hebben opgericht. Hieronder de foto met - bij elkaar gepopt - de eerste veertig deelnemers.

DE NIEUWE JUTTER - Voor en door de buurt

Wij zijn een buurtclub 'Nieuwmarkt' opgericht. Vanaf mei 2013 kunnen wij een vrijwillige buurtvereniging oprichten. Alleen al deze laatste maanden hebben we al honderden van het soort 'Nieuwmarkt' opgericht. Het is heel belangrijk dat deze nieuwe buurtclubs nu, waar mogelijk, gang kunnen maken. Het is belangrijk dat deze buurtclubs nu, waar mogelijk, gang kunnen maken. Het is belangrijk dat deze buurtclubs nu, waar mogelijk, gang kunnen maken.

De nieuwe wereld

SAMENWERKEN

Spullen zijn ballast, bezit maakt niet vrij

ZELF DOEN

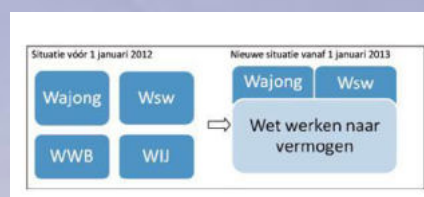
DELEN

PLATFORMS

KLEINSCHALIGHEID

COÖPERATIES

Sociaal doe-het-zelven
De idealen en de politieke praktijk
Pieter Hilhorst
Jos van der Lans

Verzorgingsstaat TRANSITIE

Andere verhoudingen tussen burgers en professionals/institutes.

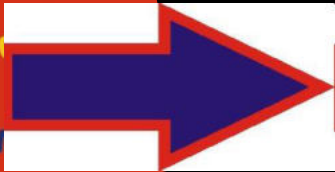
WIJKEN ALS LABORATORIUM

Twée bewegingen

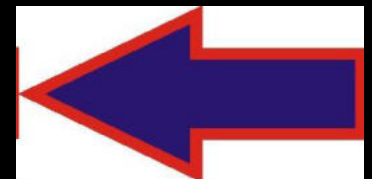
Professionals manifesteren zich in de leefwereld van burgers – organisatie van professionele nabijheid.

PROFESSIONELE EN INSTITUTIONELE BEWEGING

Instituties openen zich voor burgers, ontdoen zich van hun leveranciersmonopolie en herontwerpen professionele dienstbaarheid.

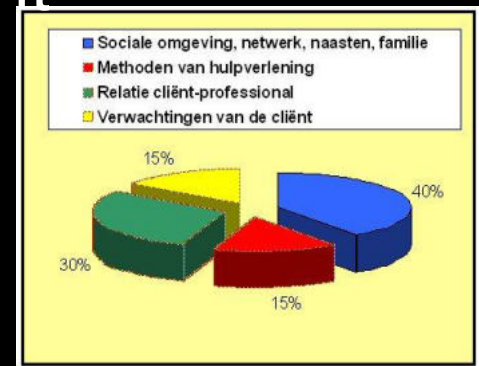
BURGERKRACHT

BURGERKRACHT

precizeren

- ▶ Relationeel – microniveau
MACHTSWISSELING - Eigen kracht
- ▶ Sociaal – mesoniveau
ONTINDIVIDUALISEREN
sociale veerkracht: netwerken
- ▶ VERBINDEN - altruïsme-overschot
Burgers als co-professionals
maatjes, mentoren, buddies
- ▶ Mogelijk maken EIGENAARSCHAP
Burgers als producenten
Trusts, BewonersBedrijven, zelfbeheer
coöperaties

Discussie gaat niet over wat burgers al
dan niet moeten doen, de discussie
gaat over hoe instituties functioneren

Verzorgingsstaat

TRANSITIE

HERONTWERP DIENSTBAARHEID

RUIMTE VOOR PROFESSIONALS

ONTINSTITUTIONALISERING

BURGERKRACHT ALS UITGANGSPUNT

EIGENAARSCHAP ALS DOEL

Wat is er van terecht gekomen?

Beloften van de decentralisaties

1. De decentralisaties willen van een anonieme verzorgingsstaat een herkenbare verzorgingsstad maken, die gebaseerd is op de organisatie van **nabijheid** met het primaat op de **wijk**.
2. De decentralisaties hebben **integraal** werken als vertrekpunt. Het gaat niet langer om de formats van instituties, maar om het primaat van de oplossing.
3. De decentralisaties bevorderen snelle, heldere en zo nodig onorthodoxe oplossingen en hebben daardoor ten principale een **anti-bureaucratische signatuur**.
4. De decentralisaties beogen de rol van burgers te veranderen: ze zijn niet langer klanten van voorzieningen, maar **eigenaren** van (onderdelen van) de publieke zaak. Hun positie in de besluitvorming over zorg- en dienstverlening verandert van consument tot producent, van passief naar actief.
5. De decentralisaties geven vorm aan **andersoortige horizontale en gelijkwaardiger verhoudingen** tussen professionals en burgers/amateurs (sociale netwerken, informele zorg).
6. De decentralisaties bieden meer **ruimte aan professionals** en bevrijden deze van al te strakke protocollen en gedetailleerde verantwoordingsregimes.
7. De decentralisaties doorbreken de verkokering en het daarbij opknippen van problemen in door specialisten behandelbare deelproblemen. Ze maken meer ruimte voor een **generalistische werkwijze**.
8. De decentralisaties zorgen ervoor dat het accent, zowel in de organisatie van dienstverlening als in het professionele handelingsrepertoire, nadrukkelijk op **preventie** komt te liggen.
9. De decentralisaties bewerkstelligen dat de economie van de publieke sector wordt omgedraaid: preventie loont en er komen **integrale kosten-baten analyses**. Echt integraal werken verbetert zo de dienstverlening, zet het mes in de verkokering waardoor het goedkoper kan worden (in die volgorde).
10. De decentralisaties zijn erop gericht de **leefwereld** van burgers te bevrijden van het juk van de systeemwereld, waardoor de krachten van de samenleving zich optimaal kunnen ontwikkelen. **Overzichtelijkheid** en **kleinschaligheid** (de menselijke maat) zijn daarvoor nieuwe ijkpunten. Het doet daarin denken aan de oude slogan van Philips: *sense and simplicity*. Het is het primaat van het gezond verstand.

Uit: Pieter Hilhorst & Jos van der Lans. *Nabij is beter. De beloften van de 3 decentralisaties*. Uitgave VNG/KING, januari 2015.

2015 - 3 decentralisaties

Sociale wijkteams – 80%

Zorgketten

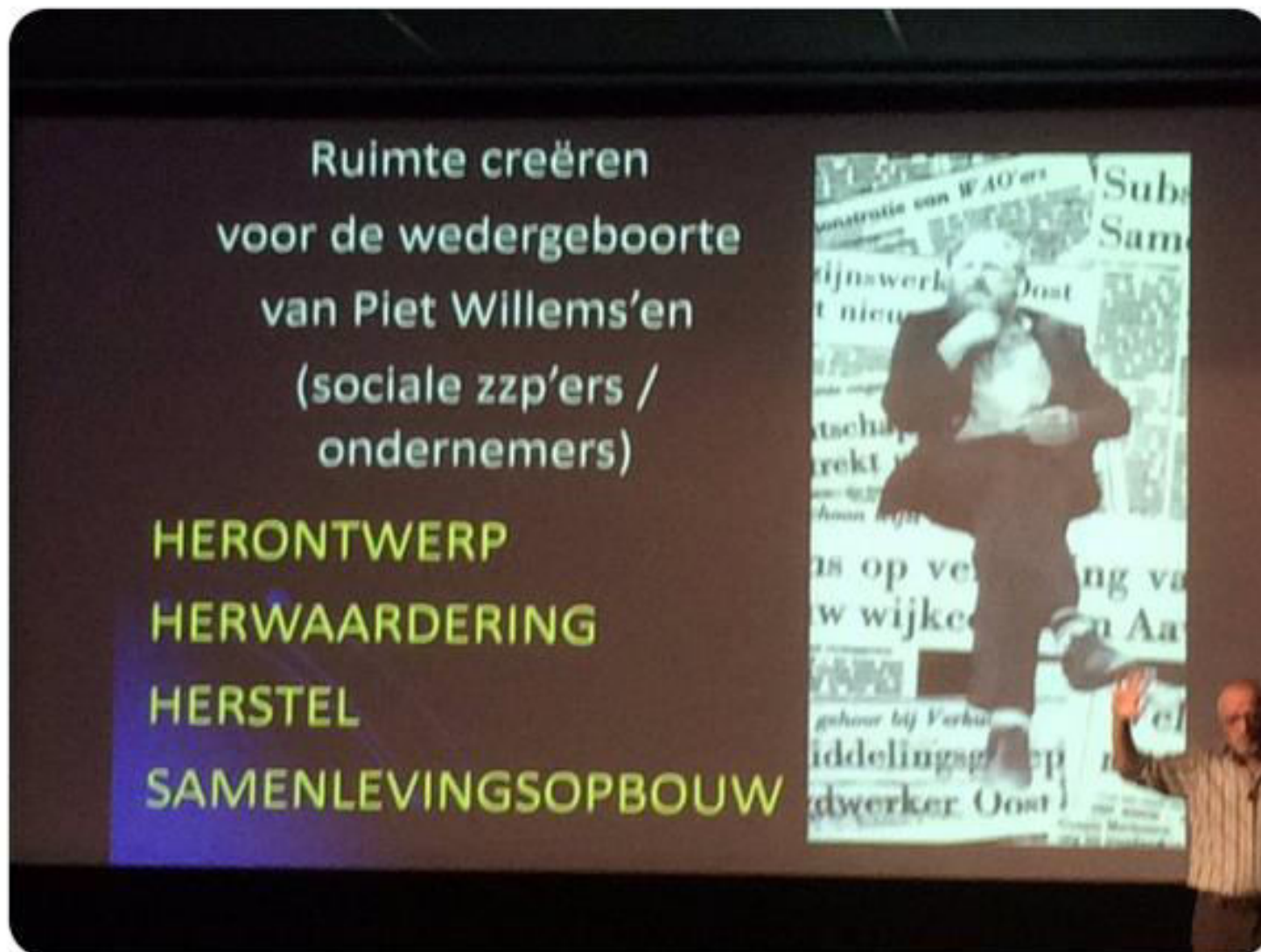

Welzijn 3.0 @Welzijn30 · 15 sep. 2016

@josvanderlans houdt (het zoveelste) pleidooi #opbouwwerk te herwaarderen in de transformatie. Eens! #zorgwelzijn

Sociale Vraagstukken [®]

Wetenschappers & professionals over maatschappelijke kwesties

Home

Dossiers

Rubrieken ▾

Dragers van het debat

Over deze site ▾

Online tijdschrift

categorieën

Zoeken ...

Sociaal werk

Collectief werken in het sociaal domein: veel woorden, daden blijven nog achter

Dossier

Werkplaatsen Sociaal Domein ▾

Professionals willen, naast één-op-één hulpverleners, ook collectief voor en met groepen werken. Echter, door tijdsdruk komen ze er vaak niet aan toe.

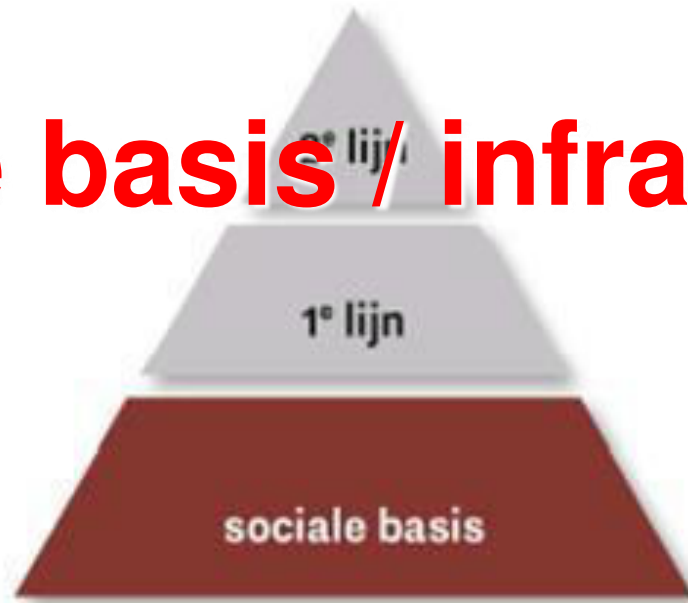
Movisie / onderzoek

Hoewel het collectief werken wordt gestimuleerd, zet slechts 2% van de wijkteams het collectief werken bewust in, blijkt uit onderzoek van Movisie.

Movisie / onderzoek

- 'Er bestaat veel **weerstand** binnen teams tegenover collectief werken. Veel professionals hebben het gevoel dat ze **iets opgedragen** wordt wat ze niet gewend zijn en waar ze niet voor toegerust zijn.'
- 'Maatschappelijk werkers, wijkverpleegkundigen of Wmo-consulenten zijn gewend om **1 op 1 gesprekken** met mensen te voeren, tot een plan te komen en het daarna uit te voeren. Wanneer je ze dan vraagt **om open in gesprek** te gaan en bijvoorbeeld door te vragen op interesses van mensen, zonder een idee te hebben waar het op moet uitkomen, dan is er **echt koudwatervrees**.'

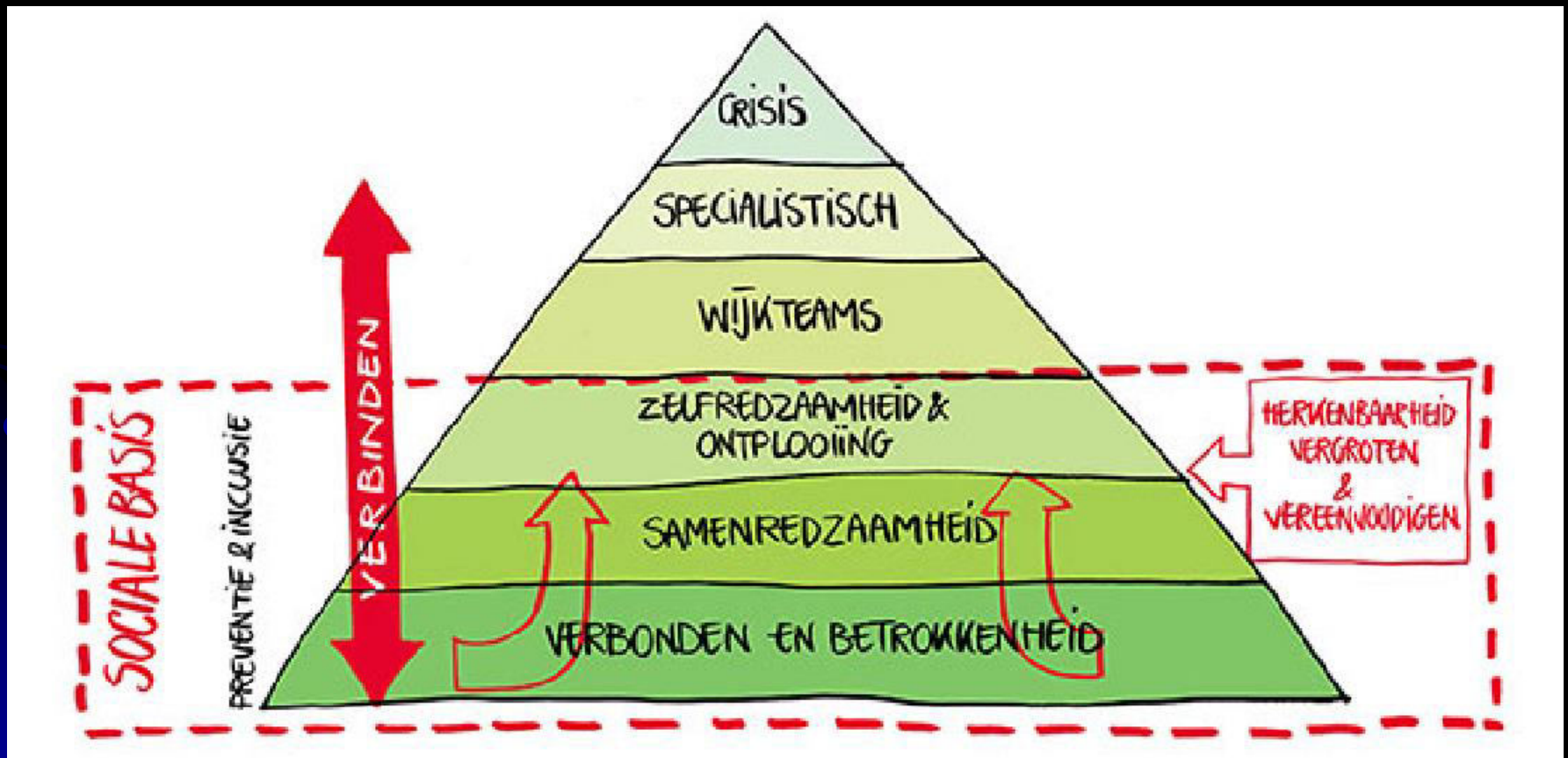
Sociale basis / infrastructuur

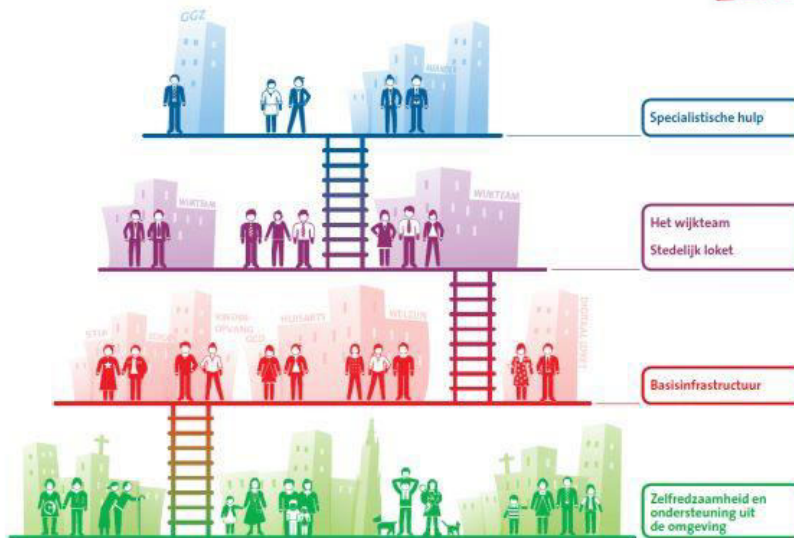
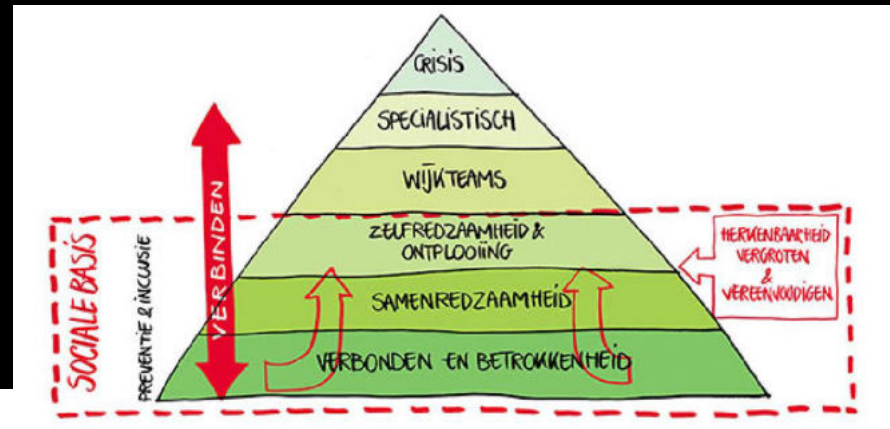
sinds
2018/2019

Blijvende zorgoriëntatie (sociale basis – voorveld van zorg)

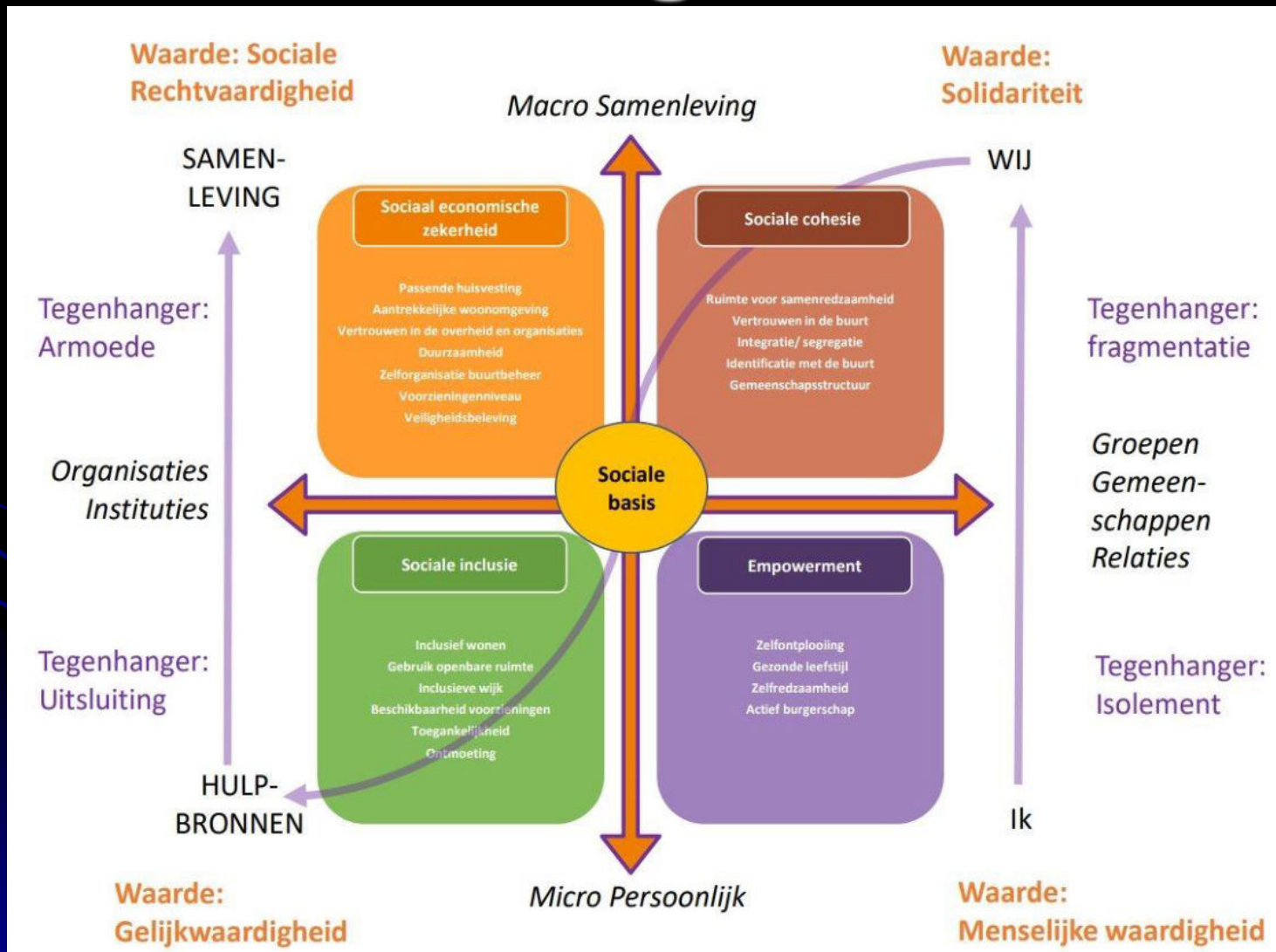
Blijvende zorgoriëntatie (sociale basis – voorveld van zorg)

Waar ga ik naar toe voor informatie, hulp en ondersteuning?

Nieuw / samenlevingsoriëntatie

De terugkeer van de samenlevingsopbouw

Samenlevingsopbouw is terug van weggeweest. Na jaren van samenlevingsafbouw is er opnieuw een breed gevoelde urgentie om aandacht te besteden aan samenlevingsopbouw.

Canon samenlevingsopbouw

CIANON
samenlevingsopbouw

ZOEKEN

Speciale CIANON aanpak
5 euro korting op de biografie van de contactfor opbouwster
PIET WILLEMS

Home
Overzicht
Masterclass
Broekman Bibliotheek
Boekeditie
Biografisch portaal

"Het is altijd het beroep van de toekomst geweest... en dat zal het ook altijd blijven"
Ciscaat Wil van de Leur, niet lang voor zijn overlijden in 2007 opgetekend door Marta Dazy

1892	1920	1925	1932	1947
1953	1960	1963	nimo	1971
1974	1975	1980	1980	1989
1982	1982	1983	1985	1987
			LSA	

De marktwerking
VOORBIJ
SAMENLEVINGSOPBOUW
IN DE 21^E EEUW

Een vertelling in twintig bedrijven

Jos van der Lans

CIANON
samenlevingsopbouw

nimo

LSA

Sociale Basis

Trouw

De Jonge: marktwerking in de zorg is doorgeslagen

Hugo de Jonge, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Beeld ANP

De marktwerking in de gezondheidszorg is 'doorgeslagen' en moet worden ingeperkt. Anders wordt goede zorg steeds moeilijker te organiseren en te betalen, zegt minister Hugo de Jonge van Volksgezondheid in een [interview in het AD](#).

elke NPM-oplossing vergroot het probleem – repareren met controle / beheersing

De marktwerking
VOORBIJ

SAMENLEVINGSOPBOUW
IN DE 21^E EEUW

Een vertelling in twintig bedrijven

Jos van der Lans

NEW PU

MENT

Georganiseerde discontinuïteit

Kennisvernietiging

Instabiele relaties

Professionele onzekerheid

Bewoners secundair

Hoe dan wel aansturen?

Sociale infrastructuur (buurt)basisvoorziening

Vraagt om:

- Publieke plekken in buurten
- Bewoners / burgers in positie / *in the lead*
- Contextgevoelige professionals
- Sociaal ecologische benadering / buurt als sociaal ecosysteem

- COÖRDINEREND / STUREND

BUURT/BEWONERS/PLATFORM

- WIJKOPBOUWORGANEN

Vizier samenlevingsopbouw

- Opbouwwerkers zijn de professionals / huisartsen van de sociale infrastructuur
- Community builders / organization
- Onafhankelijk / bewoners zijn hun opdrachtgever / geen gemeentefunctionarissen / voorpost ambtenaren /
- Waardengedreven: inclusie, duurzaamheid, solidariteit

1953

Gradus Hendriks
architect van de samenlevingsopbouw

Boerenzoen en sociograaf Gradus Hendriks begint in 1953 op het Ministerie van Maatschappelijk Werk. Hij is dan net gepromoveerd op een studie over Kampen. De foto is van 1977, bij de viering van het 25-jarig jubileum van het ministerie.

SOCIOGRAFIE - MINISTERIE VAN MAATSCHAPPELIJK WERK - AMERIKA - COMMUNITY ORGANIZATION

Dertig jaar lang zet Gradus Hendriks als topambtenaar op twee achtereenvolgende welzijnsministeries de lijnen uit. Geïnspireerd door het Amerikaanse 'community organization' ontpopt hij zich als een belangrijk promotor van het opbouwwerk en de samenlevingsopbouw. Zijn gedachtegoed en de daarop gebaseerde beleidsprogramma's hebben grote invloed op de ontwikkeling van de nieuwe werksort.

Gradus Hendriks – geboren in 1920 – maakt de economische crisis van de jaren dertig als jongeling mee. De sociale gevolgen daarvan raken hem diep, evenals de ellende van de Tweede Wereldoorlog. In 1948 studeert hij af aan de Rijksuniversiteit Utrecht in de sociografie en economie. In de vijf jaar daarna werkt hij als sociaal-geograaf bij de Provinciale Planologische Dienst in Overijssel. In 1953 promoveert hij bij professor Groenman, één van de grondleggers van de sociografie in Nederland. Zijn dissertatie is een uitvoerige etnografische studie over Kampen. Gradus Hendriks is een exponent van een aan de weg timmerende generatie sociografen. De beoefenaars van deze nieuwe academische discipline brengen op gedetailleerde wijze sociale, culturele en economische veranderingen in kaart. Zij willen begrijpen hoe deze van invloed zijn op de ontwikkeling van lokale gemeenschappen.

Pioneren op het ministerie
In hetzelfde jaar als waarin Gradus Hendriks zijn proefschrift voltooit, in 1953, treedt hij in dienst van het net opgerichte

Urgentie / noodzaak

Ministerie van Maatschappelijk Werk dat hij amper kent. Hij wordt al snel hoofd van de afdeling omo, een afkorting voor Onderzoek en Maatschappelijk Opbouwwerk. Dan hij als overtuigde PvdA'er op een door katholieken en het maatschappelijk werk gedomineerd ministerie terecht komt, brengt met de katholieke Piet van Loon (afkomstig van het Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant, socioloog en de hoogste ambtenaar op het ministerie) en de protestant Ab Gijsbers (ex-belasting-

Studiereizen om in Amerika kennis te nemen van 'community organization' hebben grote invloed op de ontwikkeling van het opbouwwerk in Nederland. Op de foto zien we Gradus Hendriks (rechts) in 1954 met zijn reisgezelschap op bezoek in Chicago.

Inspecteur uit Gorinchem). Gedrieën bouwen zij het departement uit. In de jaren vijftig komt er meer aandacht voor de collectieve kant van het sociaal werk. Samenlevingsopbouw gaat in het beleid een steeds prominenter plaats innemen. Eerst heet deze werksort in opkomst nog 'maatschappelijk opbouwwerk', maar vanaf 1963 is 'samenlevingsopbouw' de nieuwe beleidsnoemer. Deze relatief nieuwe vorm van sociaal werk is nauw verbonden met de meer algemene taak tot economische wederopbouw en sociale modernisering van het land. Dit verschaft Hendriks en de zijnen ruimte om samenlevingsopbouw op de kaart te zetten. In de tweede helft van de jaren vijftig is het maatschappelijk opbouwwerk het vliegwiel voor de introductie van het concept 'community organization'. Grote impact heeft een studiereis naar Amerika in 1954. Deze vindt plaats in het kader van de Marshall-hulp. In de projecten die bezocht worden, draait het om het moderniseren van het platteland, een proces waarin de agrarische bevolking moet worden 'meegenomen'. Volgens Hendriks wordt door de reis een beweging gemaakt van 'niets weten' naar 'iets weten'. Van intensieve kennisoverdracht is nog geen sprake, maar de Verenigde Staten zijn sindsdien onmiskenbaar het gidsland. Met Gradus Hendriks in de regierol komt gaandeweg het landelijk beleid – al experimentelerend – van de grond. Politieke wegbereider is Marga Klompé, die in 1956 de eerste vrouwelijke minister in Nederland wordt. Voor haar, en voor de regerende rooms-rode coalitie, is samenlevingsopbouw een vanzelfsprekende overheidstaak.

Urgentie / noodzaak

- Groeiende behoefte aan collectiviteit / het nieuwe samen / gemeenschapsvorming op basis van diversiteit
- Behoefte aan democratische arena's
- Crisis van de publieke sector / vooralsnog onoplosbaar personeelstekort
- Energietransitie / > groter dan stadsvernieuwing

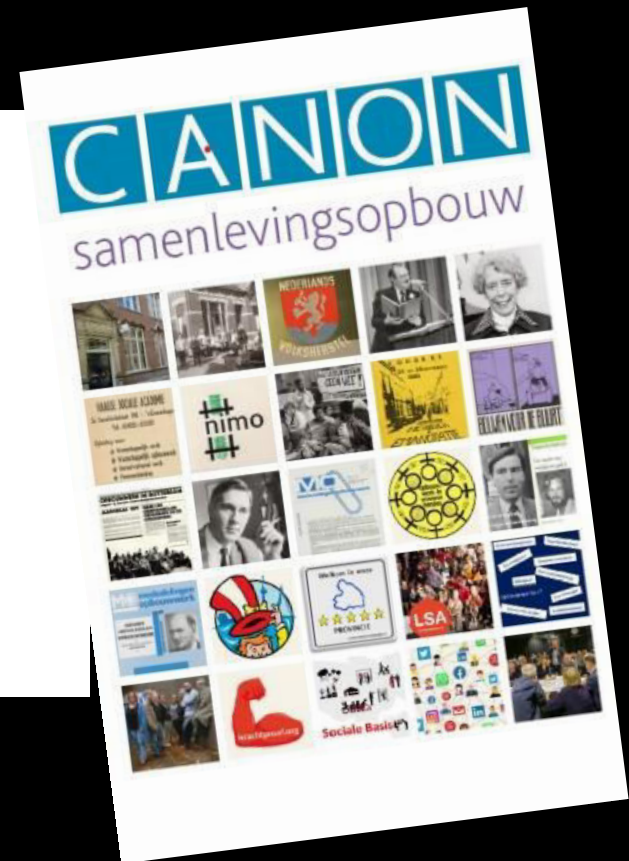
www.canonsamenlevingsopbouw.nl

€ 5,- CANON SAMENLEVINGSOPBOUW

NL25 TRIO 0254 4461 08

Vereniging Canon sociaal werk, Amsterdam

o.v.v. KRACHTPROEF22

info@canonsociaalwerk.eu